

ARKEOLOGISK KONTROLL
UPPLAND
STOCKHOLMS LÄN
TÄBY KOMMUN
FASTIGHETEN TÄBY KYRKBY 3:12

LARS ANDERSSON
AMANDA PATRIKSDOTTER

TÄBY KYRKAS VÄSTRA BOGÅRDSMUR

UPPDRAG ARKEOLOGI RAPPORT 2022/22

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens ärendebeteckning, avropsförfrågan:	431-33483-2022 (2022-06-17)
Uppdrag arkeologi projektnr:	22038
Landskap:	Uppland
Län:	Stockholms län
Kommun:	Täby kommun
Socken:	Täby
Fastighet:	TÄBY KYRKBY 3:2
Uppdragsnr Fornreg:	202200779
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Typ av undersökning:	Arkeologisk kontroll/dokumentation
Projektgrupp:	Lars Andersson (projektledare) Amanda Patriksdotter
Företagare:	Länsstyrelsen i Stockholm
Undersökningsperiod:	Sommar- Höst år 2022
Dokumentationsmaterial:	Digital projektdatabas förvaras tillsvidare hos Uppdrag arkeologi
Fynd:	Nej

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>. Undantaget är Lantmäteriets kartmaterial.

Fotografier: Uppdrag arkeologi (om annat ej anges).

Producerad av Uppdrag arkeologi i Sverige AB.

Stockholm 2022.

TÄBY KYRKAS VÄSTRA BOGÅRDSMUR

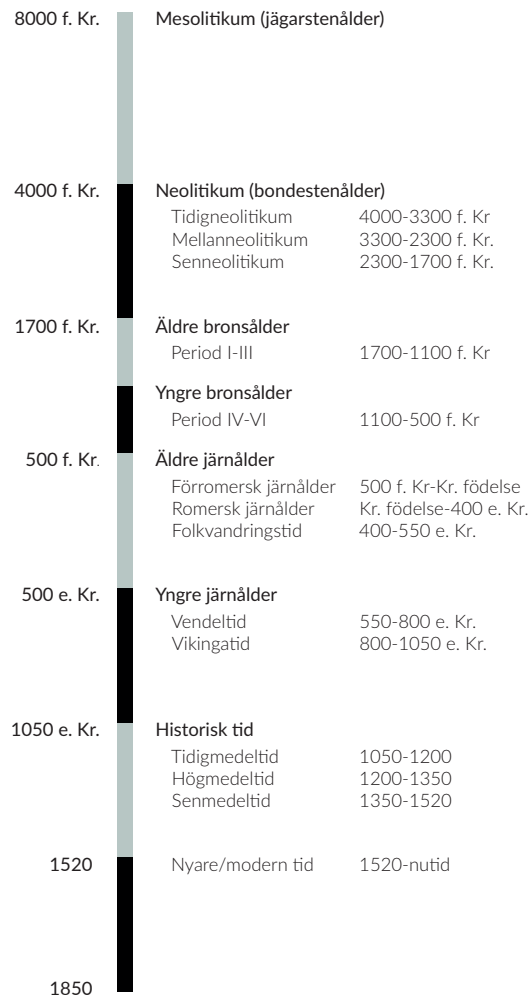
ARKEOLOGISK KONTROLL
UPPLAND
STOCKHOLMS LÄN
TÄBY KOMMUN
FASTIGHETEN TÄBY KYRKBY 3:12

LARS ANDERSSON
AMANDA PATRIKSDOTTER

UPPDRAG ARKEOLOGI RAPPORT 2022/22

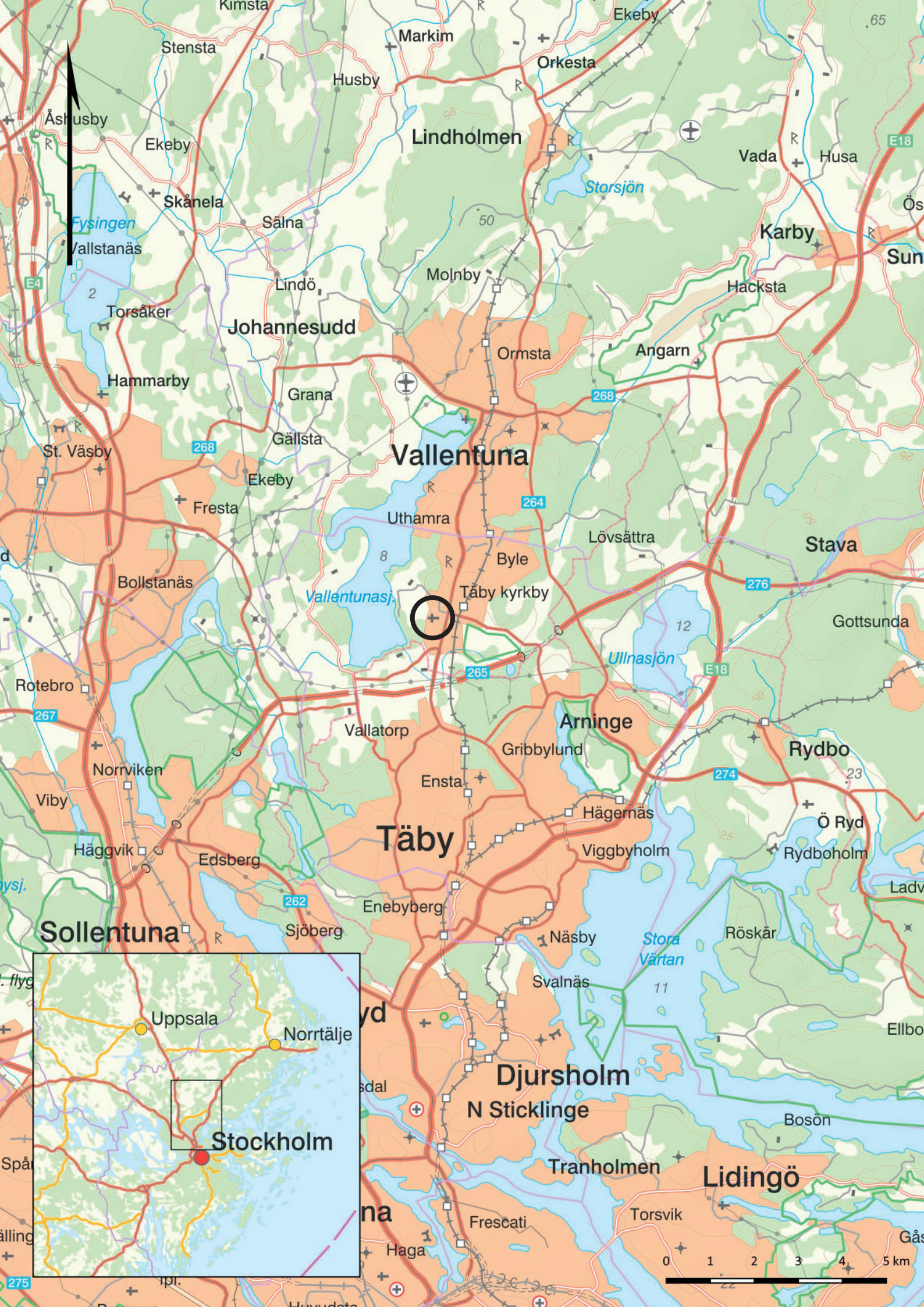
Arkeologisk periodindelning

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Antikvarisk bakgrund	8
Topografi och fornlämningsmiljö	8
Tidigare undersökningar	8
Genomförande	10
Syfte	10
Metoder och arbetsmoment	10
Dokumentation	10
Fyndstrategi	10
Förmedling	10
Rapportering och distribution	10
Resultat	11
Murbeskrivning	11
Fynd	11
Utvärdering av undersökningsplan	12
Referenser	13

Sammanfattning

Täby församling har under sommaren och hösten 2022 åtgärdat delar av kyrkogårdsmuren till Täby kyrkogård (fig. 2 och 3). Inmurade i väggarna till kyrkans vapenhus finns två runstensfragment och Länsstyrelsen Stockholm bedömde att det i samband med arbetena kunde framkomma ytterligare stenar av antikvariskt intresse. Mot bakgrund av detta beslutade Länsstyrelsen att arbetet skulle omfatta en arkeologisk kontroll och dokumentation av stenmaterialet (Lst dnr 431-33483-2022). Den arkeologiska kontrollen bekostades med medel tagna ur Länsstyrelsens anslag 7:2/2022, insatsområde 8, arkeologiska utredningar och undersökningar.

Inga runstensfragment påträffades i samband med arbetena. En tegelsten med sannolik datering till medeltid framkom i muren (fig. 7). Fyndet bedöms vara sekundärt placerat i muren, utan koppling till känd ursprunglig kontext, och tillvaratogs ej.

Figur 1, motstående sida. Översiktskarta med läget för den arkeologiska kontrollen markerat med cirkel. Skala 1:100000.

Bakgrund

Antikvarisk bakgrund

Täby församling planerade att under år 2022 åtgärda en del av muren till Täby kyrkogård (fig. 2 och 3). I vapenhuset till kyrkan finns två runstensfragment inmurade. Länsstyrelsen Stockholm ansåg mot bakgrund av detta att en arkeologisk kontroll och dokumentation behövde ske i samband med omlägningsarbetena. På grund av att åtgärderna inte berörde känd fornlämning bekostades kontrollen med medel tagna ur Länsstyrelsens anslag 7:2/2022, insatsområde 8, arkeologiska utredningar och undersökningar (Lst dnr 431-33483-2022).

Topografi och fornlämningsmiljö

Täby kyrka och kyrkogård

Täby kyrka är belägen på den södra spetsen av en åsrygg, inramad i norr, öster och söder av mindre vägar (fig. 4). Kyrkan bedöms ha uppförts under 1200-talets andra hälft som en oputsad salkyrka med gotiska valv. Stenkyrkan har eventuellt föregåtts av en äldre kyrka i trä, något som dock ännu inte har kunnat bekräftas arkeologiskt (Boëthius 1980:219).

Täby kyrkogård har haft samma utsträckning sedan år 1911, då en utvidgning skedde mot väster och söder. Den norra delen av västmuren revs inför utvidgningen år 1910 och stenmaterialet användes bland annat för upprättandet av ett nytt skolhus (Brandel 1918:70). Den södra delen av den västra kyrkogårdsmuren fick dock stå kvar även efter utvidgningen.

Runstenar

Inmurade i kyrkans vapenhus finns två fragment av rödaktig granit, sannolikt tillhörande en och samma

Figur 2. Täby kyrka med den västra kyrkogårdsmuren fotograferad från sydväst.

runsten (U 133/L2015:9878 och L2014:87). Texten lyder ”Gudlög lät (resa stenarna efter Holme) sin son, och efter sig själv. Han dog i Langbardaland”. Runstenen antas ursprungligen ha ingått i ett dubbelmonument vid Fittja gård, drygt en kilometer nordväst om Täby kyrka, tillsammans med en idag förkommen runsten (U 141/L2014:102). Den senare stenen finns återbildad i äldre teckningar och har haft en närmast identisk text som den på U 133 (Upplands runinskrifter).

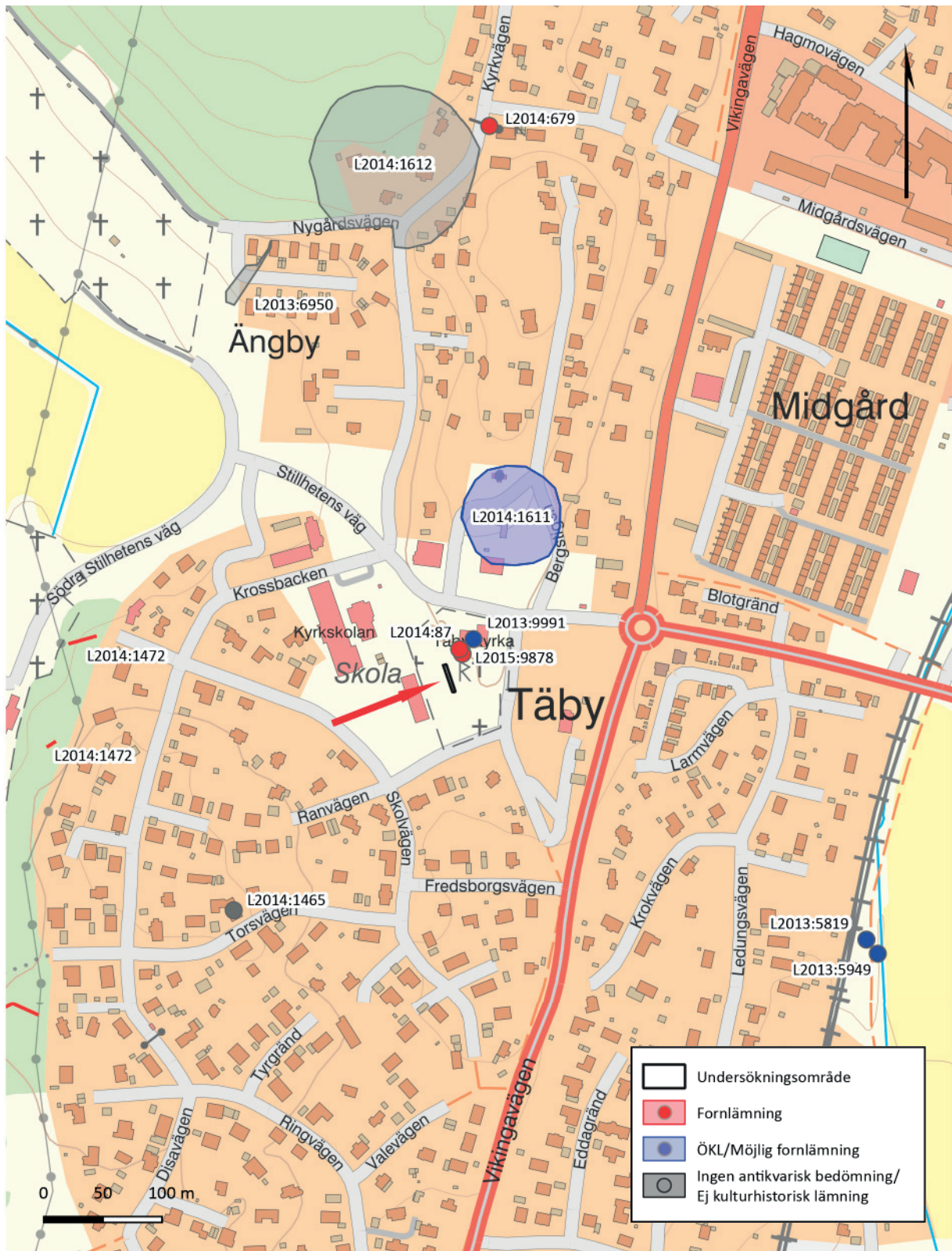
Tidigare undersökningar

År 2015 genomfördes en schaktkontroll inom kyrkogården. Ett schakt öppnades vid den norra stigluckan och ytterligare tre i anslutning till kyrkobyggnaden. Vid schaktkontrollen påträffades bland annat omrört material innehållande tegel, kalkbruk och humana ben. Vidare framkom en stenläggning från en äldre upplaga av dagens stiglucka. Inga ristningar anträffades i samband med kontrollen (Forenius 2015).

Figur 3. Situationsplan över Täby kyrkogård med det aktuella murpartiet markerat med röd cirkel.

Figur 4. Läget för den arkeologiska kontrollen (markerat med röd pil) samt registrerade lämningar i KMR markerade på topografiska kartan. Skala 1:5000.

Genomförande

Syfte

Syftet med den arkeologiska kontrollen var att genom söka det nedplockade stenmaterialet från berörd kyrkogårdsmur i samband med omläggningen, för att identifiera eventuellt material av antikvariskt intresse.

Metoder och arbetsmoment

Den arkeologiska kontrollen genomfördes etappvis, varvid nedplockat stenmaterial inspekterades (fig. 5). Vid behov borstades stenmaterialet med en pias-savaborste. Primärt kontrollerades stenar av granit, sand- och kalksten, vilka är vanligt förekommande bergarter kopplade till runristningar.

Dokumentation

Fotografering och skriftlig dokumentation genomfördes löpande.

Fyndstrategi

Gravstenar och andra stenar med inskriptioner skulle översiktligt dokumenteras för att sedan återföras till församlingen. Runstensfragment skulle omhändertas och besiktigas av runolog Magnus Källström vid Riksantikvarieämbetet.

Förmedling

Den arkeologiska kontrollen uppmärksammades i Täby Hembygdsförenings tidning Fornminnesnytt nr 7, årgång 2022 (Grönwall 2022).

Rapportering och distribution

Resultaten av undersökningen presenteras i denna rapport, i enlighet med Länsstyrelsens avropsförfrågan och Generellt förfrågningsunderlag för 2022. Rapporten finns lagrad och tillgänglig digitalt i Riksantikvarieämbetets tjänst för lagring av arkeologiska rapporter.

Figur 5. Sten nedplockade från muren i väntan på att kontrolleras. Foto från nordöst.

Resultat

Murbeskrivning

Muren var uppbyggd i skalmursteknik av ett förhållandevis homogent stenmaterial bestående av spräckt, delvis tuktad skarpkantad granit och gnejs (fig. 6). Kärnan innehöll sten med en jämn storlek av cirka 0,1-0,2 meter. Kärnans fyllning var relativt fri från mylla. Skalet utgjordes av större skarpkantad sten, 0,5-1,0 meter. Murens material och uppbyggnad gav ett relativt sentida intryck.

Figur 6. Den västra kyrkogårdsmuren fotograferad från norr, före omläggningen.

Fynd

I muren framkom enstaka avvikande material som utgjordes av enstaka sentida gatsten, ett fragment av marmor, en tegelsten som utifrån daterades till medeltid (fig. 7) samt ett fragment av röd sandsten. Inga stenar med ristningar framkom. Inga fynd tillvaratogs.

Figur 7. Medeltida tegelsten påträffad i samband med arbetena.

Utvärdering av undersökningsplan

Uppdraget genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens avropsförfrågan och godkänd offert.

Referenser

Skriftliga källor

Boëthius, U. 1980. *Vägvisare till kyrkorna i Stockholm*. ISBN 91-3804976-7. Stockholm. LiberFörlag.

Brandel, S. 1918. *Kyrkor i Danderyds skeppslag: Konsthistoriskt inventarium*. Stockholm. Nordstedt.

Forenius, S. Schaktkontroll vid Täby kyrka. Stockholms län, Uppland, Täby kommun, Täby socken, Täby kyrkby 3:12. Stockholm. Statens historiska museer. Rapport 2015:13.

Grönwall, L. 2022. Arkeologer vid Täbys kyrkomur. Fornminnesnytt nr 7, årgång 2022. Täby Hembygdsförening.

Digitala källor

Upplands runinskrifter. Del 1 (SRI band 6, 1940-1943): https://www.raa.se/runinskrifter/sri_uppland_b06_text_3.pdf (2022-11-02)

Kulturmiljöregistret (KMR): <https://app.raa.se/open/fornsok/> (2022-11-02)

